

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Едуард Сивохоп

*кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. декана факультету
здоров'я та фізичного виховання*

Тетяна Хома

*кандидат педагогічних наук,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Постановка актуальності проблеми. Сучасна система освіти України змінюється, удосконалюється новими підходами та практиками. Майбутні педагоги повинні впроваджувати різноманітні методики, які формуватимуть у школярів ключові компетентності. У Концепції «Нова українська школа» [1] увага акцентується на дотриманні принципів педагогіки партнерства

між всіма учасниками освітнього процесу. Головним завданням такого партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин у закладі освіти. Це завдання реалізується у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку дитини.

Одне з нововведень Нової Української школи – упровадження в освітній процес модельної навчальної програми з фізичної культури, завданням якої є удосконалення фізичних якостей учнів, їх гармонійний розвиток. Учитель фізичної культури повинен бути компетентним, удосконалювати педагогічну майстерність, вирізнятися креативним підходом до роботи, постійним прагненням до новаторства, володіти великим духовним, моральним, етичним потенціалом. Майбутньому педагогу вкрай важливо позитивно та результативно взаємодіяти з класом учнів, які можуть мати дуже різні потреби. Саме тому проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи в інклюзивному середовищі для сучасних наукових досліджень є актуальною і потребує детального аналізу.

Аналіз наукових досліджень із проблеми. Означене питання знайшло відображення у низці наукових розвідок (Ганчева К., Ткаченко С., Ярчук Г., Щекотиліна Н.). Встановлено, що для дітей з особливими освітніми потребами системна рухова активність є вкрай необхідною, позаяк сприяє виправленню порушень фізичного розвитку, формуванню впевненості у власних можливостях, покращенню соціальної адаптації. У зв'язку з цим, учителю фізичної культури слід володіти системою необхідних умінь і навичок для взаємодії з учнями в інклюзивних класах.

Формулювання мети та завдань. Мета – з'ясувати шляхи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи в інклюзивному середовищі; завдання – визначити складові формування професійної компетентності педагогів.

Виклад основного матеріалу. Особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану

здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади [3, с. 9]. Особливість роботи вчителя фізичної культури в інклюзивному класі має базуватись не в протиставленні та розмежуванні груп дітей в залежності від видів фізичних вправ, а в повному розкритті всіх учнів через врахування їхніх потреб та побажань.

Н. Щекотиліна виокремлює категорію «готовність майбутнього вчителя фізичної культури до індивідуальної роботи з учнями в умовах інклюзії», яку визначає як «особистісно-професійний конструкт, що відображає прагнення учителя фізичної культури конструювати моделі та алгоритми безбар'єрного освітнього середовища, здатність планувати та моделювати, розробляти та реалізовувати, координувати та варіювати, контролювати та верифікувати різні види індивідуальної роботи з учнями в умовах інклюзії» [4, с.7]. Пропонується впроваджувати у практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури інтегровані лекції, лекції-презентації, термінологічні розминання, складання словників, опорних схем, концептуальних карт, соціальні та дослідницько-творчі проекти, створення дискусійних майданчиків для рефлексійного осмислення потенціалу індивідуальної роботи, створення здоров'язбережувального інклюзивного середовища на уроці фізичного виховання.

Відтак, Г. Ярчук, К. Ганчева, розглянувши основні дослідження у галузі підготовки педагогів з фізичної культури, резюмують, що «технології підготовки мають бути орієнтовані на активне включення педагогів у цей процес; безперервність супроводу педагогів у практиці реалізації інклюзії; командний характер навчання; організацію супервізії та наставництва; гуманітарні технології стають основою під час підготовки до інклюзивної педагогічної практики і дозволяють як персоніфікувати весь процес, так і сформувати в педагогів ціннісне ставлення до дітей із ООП» [5, с. 258].

Характеризуючи особливості підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), С. В. Ткаченко, С. С. Ткаченко пропонують включати до обов'язкового освітнього компоненту перелік дисциплін, які спрямовані на фахову підготовку майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, оскільки саме вони «забезпечують здатність адаптації випускників

працювати в різних умовах, розв'язувати складні спеціалізовані задачі, такі як соціалізація і фізична реабілітація дітей з особливими освітніми потребами, уможливають опанування додаткових компетентностей на межі педагогіки, фізичної культури, психології, медицини, що робить їх висококваліфікованими фахівцями та підвищує конкурентоспроможність на ринку праці» [2, с. 164].

Шляхи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи в інклюзивному середовищі впроваджувалися нами у процесі лекційно-практичних занять та під час практичного навчання. Окреслено власне бачення системи підготовки фахівців, що охоплює проведення:

– методу квест-бесід: продовжте думку й запропонуйте п'ять форм інклюзивної взаємодії, поступово ускладнюючи завдання, обґрунтуйте свій вибір. Перша форма взаємодії – вправи, завдання та ігри, які може виконувати кожен учень, у тому числі з особливими освітніми потребами; руханка для розминки, за якою діти повторюють вправи, що розігрівають та розтягують м'язи. Друга форма взаємодії – модифіковані заняття, на яких вносяться зміни залежно від озвучених потреб учнів або в ході власних спостережень...;

– диспутів на теми: «Учитель фізичної культури в інклюзивному класі: переваги та труднощі»; «Інклюзія в Новій Українській школі»;

– моделювання квазіпрофесійного середовища: у Вашому класі новий учень з особливими освітніми потребами, що виявляються у порушенні мовлення, він соромиться займатися разом з іншими. Ваші дії;

– циклу тренінгів «Розвиваємо власну толерантність»: учень із порушенням слуху активний на уроках фізичної культури, однак йому важко сприймати зміст завдань, як порадите іншим учням допомогти товаришеві? Складіть карту етичних думок та висловлювань.

Висновки. Система запропонованих завдань сприяє підготовці майбутніх учителів фізичної культури до індивідуальної роботи з учнями в класах з інклюзивним навчанням; спрямовує концентрацію уваги студентів на здоров'язбережувальній складовій роботи з учнями з особливими освітніми потребами; мотивує здобувачів

освіти до розробки та впровадження індивідуальних методик роботи з учнями в умовах інклюзії.

Література:

1. Концепція «Нова українська школа. URL: [https:// vseosvita. ua/ library / prezentacia-na-temu-nova-ukrainska-skola-76663.html](https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-temu-nova-ukrainska-skola-76663.html)

2. Ткаченко С. В., Ткаченко С. С. Фахова підготовка вчителів фізичної культури до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. *Підготовка фахівців у системі професійної освіти*. Вісник № 11 (167). Серія: Педагогічні науки. 2020. с.161-165

3. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

4. Щєкогиліна Н. Ф. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до індивідуальної роботи з учнями в умовах інклюзії. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019, 259 с.

5. Ярчук Г., Ганчева К. Особливості підготовки вчителя фізичної культури в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія: Педагогічні науки. Випуск 56. С.250-262.